

"EDINOST"
 Izdaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torzkih, četrtekih in sobotah**. Zjutranje izdaje izdaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jednmesec f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri meseca . . . . . 3.— . . . . . 4.50 za pol leta . . . . . 6.— . . . . . 9.— za vse leto . . . . . 12.— . . . . . 18.— Naročnina je plačevati naprej na naročbo brez prilagodbe naročnine se uprava ne ozira.
 Posamezne številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 avt. izven Trsta po 4 avt.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"Edinost je moč".

O našem narodnem šolstvu.

Govor poslance Spinčiča v seji zbornice poslancev dne 5. januarija 1897.

Visoka zbornica! Jaz sem opetovanjo govoril v tej visoki zbornici o narodnih šolah, med drugim tudi povodom razprave o proračunu v letu 1893. Takrat sem stavljal tudi resolucijski predlog. Iсти je bil dovoljno podprt, izročen je bil proračunskemu odseku in le-ta je razpravljal o tem resolucijskem predlogu v aprilu leta 1894., ki je bil tudi, kolikor se dostaja Primorske, vsprejet vsled predloga visokospoštovanega gospoda poročevalca.

Tudi zbornica je vsprejela oni resolucijski predlog. Ne vemo, kaj se je pozneje zgodoval s tem predlogom. Odnošaji v Primorski pa so ostali isti, ako niso postali razmerno še slabši, nego so bili takrat. V tem resolucijskem predlogu je bila pozvana c. k. vlada, v prvo, da dà prilike vsem do obiskovanja šole obvezanim otrokom, da bodo mogli obiskovati šolo, v drugo, da uvede v šole materini jezik kakor poučni jezik, in v tretje, da poskrbi, da bodo poučevali usposobljeni učitelji! Kako potreben je bil ta predlog, dokazal sem tudi v proračunski razpravi v letu 1895. in navedem danes le nekoliko podatkov za to, in sicer najprvo gledé prve točke, namreč, da se tam, kjer še ni šol, zasnuje takih. V Istri je bilo po zadnjem letnem poročilu, iz let 1893/1894., katerega je možno dobiti v biblioteki, 17.673 otrok, ki niso obiskovali nikake šole, ker je niso imeli. (Čujte! Čujte! — Obrnjen do ministra za nauk in bogoslužje:) Več nego 17.000 otrok, ekselencia! To je skoraj polovica vseh otrok v deželi, dolžnih obiskovati šolo. —

V katerih okrajih da je pomanjkanje na šolah, je razvidno iz naslednjih številk, katere sem istotako posnel iz letnega poročila za 1893/1894. V okraju koperskem je 4272 otrok, dolžnih obiskovati šolo, ki pa ne obiskujejo šole, ker je nima, v okraju Volosko 2181, v okraju poreškem 1566.

V tem okraju je opaziti še posebno, da za 11.000 Hrvatov ni nobene hrvatske šole, in ako

obstoejo katere, tedaj so italijanske, torej zavodi za poitaljanjevanje. (Čujte!) V okraju puljskem je 914 otrok, dolžnih obiskovati šolo, ki nimajo nikake šole, v okraju pazinskom 5919 in v okraju lošinskem 2677 otrok, dolžnih obiskovati šolo. Ako pomislimo, gospoda moja, da vsako tudi najmanjšo italijansko mesto ima svojo narodno šolo, da imajo italijansko šolo v vsaki najmanji vasi, kjer je le nekoliko Italijanov, potem je razvidno iz tega, da je pomanjkanje narodnih šol le za hrvatske in slovenske otroke, da so onih 17.000 otrok, ki nimajo šole, skoro izključno hrvatski in slovenski otroci! Da je temu tako, da namreč pomanjkuje šole za hrvatske in slovenske otroke, posneti je iz okolnosti, koliko šolskih razredov je za Italijane, koliko za Hrvate in koliko za Slovence. Glasom ljudskega štetja je v pokrajini istrski 118.000 Italijanov — govorim vedno v okroglih številkah — in ti imajo 175 šolskih razredov, Hrvatov je 140.000 in ti imajo 75 šolskih razredov. Torej Italijani, katerih je po številu manj nego Hrvatov, imajo 100 razredov več nego Hrvatje! 44.000 Slovencev v pokrajini imajo 30 šolskih razredov.

Iz povedanega more posneti šolska uprava, kje in za katere otroke bi bilo snovati šol, da bi bilo zadoščeno toliko zakonom kolikor pozivu te zbornice. Ako se tudi kaj stori v zadnji čas, se to povekšanje ne zgodi za one, ki imajo najmanje, ampak za one, ki imajo največ. Tako se je od šolskega leta 1892/1893. do šolskega leta 1893/94 zasnovalo 16 razredov, in sicer 12 za Italijane, trije za Hrvate in le jeden za Slovence. Torej oni, ki imajo več, dobivajo še nadalje več nego oni, ki imajo manje.

Šolski upravi bi pa bila še druga dolžnost; morala bi namreč, da ugodi toliko državnim temeljnim zakonom, kolikor šolskim zakonom, pedagoško-didaktičkim načelom in tudi nalogu te zbornice, gledati na to, da se v šole uvede materini jezik kakor poučni jezik. Da je v Istri mnogo šol, v katerih materini jezik učencev ni poučni jezik, to je razvidno iz letnih poročil, torej oficijelno.

metnikih rokodelcev, pritrjena vizitnica, noseča ime "Risler, risar obrazcev". Na drugih pa se je nahajala tablica iz pogumanega usnja z napisom:

Mmes DELOBELLE
PTICE IN HROŠČI ZA MODNO BLAGO.

Duri pri Delobellevih so bile često odprte, kazajé veliko, štiroglato sobo, v kateri sti dve ženski, mati in hči, poslednja skoro še otrok, obe jednako utrujeni in bledi, izdelovali tiste neštevilne reči fantazije, katere imenujejo „articles de Paris“.

Bila je tedaj navada, klobuke in plesne oblike dičiti s tistimi dičnimi južno-amerikanskimi pticami, katerih prekrasne barve so spominjale na pisani lesk dragotin in drugih kamenov. V tej specijaliteti sti delale dami Delobellevi.

Velika kupčija, dobivajoča direktno pošiljavce z Antilov, jima je donašala po pošti lahke, dolge zabočke, iz katerih se je, če si privzdignil pokrov, dvignil neprijeten duh in oblak arsenikovega prahu. V njih so bili svetli hrošči, že naprej naboden na iglo, in male ptice, ki so bile zložene tesno druga poleg druge in katerih perotnice je tenak papir držal skupaj. Vse to se je moralno pripraviti: hrošče je bilo pritrđiti na lahko majoche se mědne žice, peroti kolibrijev razprostreti in poskrbeti z

Oglas je račune po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnica in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulice Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne tražijo.

Naročno, reklamacije in oglase upravnosti ulica Molina pčelo hšt. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprto reklama vije se presta poštimo.

V letnih poročilih morete čitati, da je ne povsem zadovoljive vspehe na narodnih šolah prisiti okolnosti, da mnogo otrok na nekaterih šolah v Istri niso zmožni naučnega jezika. Naučna uprava bi morala torej preiskovati in izvedeti bi mogla po lastnih organih, kje da materini jezik ni poučni jezik in tam naj bi materini jezik uvela kakor poučni jezik. Jaz bi vam lahko tu naveljeno mnogo vzgledov, ker dobro poznam vso deželo, toda nočem vas nadalje nadlegovati se številki, ker imam omeniti še drugih stvari.

Hrvatje in Slovenci niso zakrivili niti pomanjkanja šol, niti okolnosti, da materini jezik ni poučni jezik. Oni prosijo za šole in prosijo tudi za to, da bi bil materini jezik poučni jezik, toda njih prošnje se ne uslušujejo. Tako so prosili za šolo: v okraju koperskem v Škofiji, v Plavijah, v Dragi, v Truškah; v okraju Volosko v Pehlinu, Pasjaku; v okraju poreškem v Gradini, Vabregi, Ždrenju, Svet Lovreču itd.; v okraju pazinskom v Zabrežanah, Svet Lovreču, Predubcu itd.; tako še ni otvorjena šola v Martinščici, v sv. Ivanu na otoku Čresu. Tako so prosili šole v okraju paziškem, v Sušnjevici, od koder sem danes prejel pismo, iz katerega hočem pozneje nekaj omeniti. (Poslanec dr. Scheicher: Kak poučni jezik je tam?) Prav nikak, gospod tovariš, v vseh teh selih. Jaz vem tudi, da je več prebivalcev različnih okrajov prosilo za uvedenje materinega jezika kakor poučni jezik, tako n. pr. v okraju poreškem prebivalci iz Fontane, Krasice, Materade. Toda, oni so prosili kruha in tepeni so bili s kameni, dali so jim italijanskih šol, da se laglje poitaljančujejo. (Pride še.)

Socijalizem v Rusiji.

(Dalje)

Temu nasprotno pa se dozdeva, da ruskega delavca vodi akutnejši instinkt za obrambo. Na vseh podjetjih, ako ne zahtevajo komplikovanih strojev in vsled tega velikega naložnega kapitala, ampak le združenja delavskih močij, znajo russki delavci samostojno organizovati velike zadruge, ne

novim leskom, tu in tam kako poškodovano koralno-rudečo nožico popraviti s svileno nitko, namesto ugasilih očij uložiti dva svetla bisera in žuželki ali ptici dati prijetno držanje in podobo, kakor da je živa.

Prva dela je opravljala mati po navodilu svoje hčere, kajti Désirée je imela, čeprav še tako mlada, izborni ukus, čudovito domiselnost, in nikdo ni tako znal tem malim ptičjim glavam namesto očij ulagati dva bisera in z nova razpenjati povezene perotnice.

Zaradi neke nezgode, katera pa nikakor ni škodila milini njenega finega, pravilnega obrazka, je bila Désirée od mladih nog hroma, a baš ne-gibčnosti, provzročeni od te napake, in držeči jo doma, zahvaliti se je, da je bilo za nekako aristokratsko barvo obraza in jako bele roke. Imejoča lase vedno kar se dà lično urejene, je prebila svoje dni v velikem naslanjaču pred mizo, pokrito z modnimi podobami in pticami raznih boj. Iz fantastične, nečimerne gizdavosti svojega opravila je zajemala pozabljinost za svojo bol in dejal bi, nadomestilo za ponesrečeno življenje svoje.

(Pride še.)

PODLISTEK

Fromont mlajši & Risler starši.

ROMAN.

— Francoski spisal Alphonse Daudet, preložil Al. B. —

On je spadal med tiste, ki so celih osem dñij pred 15. avgustom zjala prodajali pri črnih smolarskih ponvah, tisovih drevesih in odrih. In njegova žena kar nič ni tožila o tem. Tedaj vsaj se ni sukal vedni godrnjač kakor druge dni okrog njenega stola s svojimi načrti za velikanske spekulacije, s svojimi že naprej skaženimi kombinacijami, s svojimi vednimi spomini na minolost in s svojo jezo, da ne zasuži nič denarja.

Saj tudi ona, reva, ni ničesar zasužila, a znala je tako lepo štediti, njen čudoviti razum gospodinjski je znal tako gospodinjiti z vsem, da se potiebi, bližnji sorodnici tega velikega pomanjkanja, še nikoli ni posrečilo, prodreti v te tri vedno snažne sobe in škodovati skrbno popravljenim oblačilom ali pod prevlakami skritemu pohištву.

Nasproti durim Chébeovim, katerih bakreni gemb se je meščansko-varno lesketal in svetil v veži, so bila dvoja manjša vrata.

Na prvih je bila, kakor je že navada pri u-

da bi se pri tem zapali le jednemu voditelju, kateri bi pridrževal sebi najboljše sadove pridnosti in truda v plačilo za svoje upravno delo. Tako odpravljajo iz sveta najgršo obliko izmogovanja, ono, ki ne nastaja po nezmožnosti proletarijata za preskrbitev orodja za delo, ampak po nespametnem izročanju svoje lastne, nevedne osebe in svojega lastnega trudopolnega dela podjetniku, ki ne preskrbuje iz svojega niti jednega samega orodja za delo, za katero dobiva največi del dobička. Od tega prihaja, da so na Ruskem veliko redkeje in veliko blažje, nego v drugih deželah, najbedneje in najsiromašneje oblike proletarijata: one oblike, katere nazivljajo na Angleškem „unskilled labour“ — nosilci, podajati itd. — to je ona rokodelstva, ki ne zahtevajo ni posebne tehničke izobražbe, ni posebnega orodja in pri katerih izkorisčevanje po posredovalcih, ako se posreči isto, ubozega delavca odira in izsesuje do krvi. Po zaslugi artejlev, te najbolj plastične oblike zadruž, se posrečuje ruskemu narodu, da se vsaj deloma izogiblje tistem strašnemu zlu, ki tlači toliko narodov Evrope, posebno Angleško in Italijo. To je vsakako čudovit fenomen, ako pomislimo, da so ustvaritelji teh mnogovrstnih oblik artejlev v največ slučajih analfabeti, ki žive v najmanje civilizovanih krajih Rusije, kamor še ni dospel glas o velikem zadružnem gibanju zapadne Evrope, in niti ne vedo še o najelementarnejših napravah in pridobitvah modernega življenja, kakor se železnice. In vendar so ti ljudje našli čisto sami po sebi najjednostavnejšo obliko, ki predstavlja za nas najviši čin uglajenega delavca civilizacije.

Morda vidimo v tem dejstvu vzgled onega splošnega zakona, po katerem narod, ki ima dovolj inteligencije, napreduje tem hitreje in izdatneje kadar se bliža civilizaciji, čim bolj oddaljen je bil njega novi položaj od prejšnjega. Dejstvo, da je kateri narod zaostal dolgo časa, je lahko vzrok, da pozneje napreduje tem hitreje nego drug narod, ki je napredoval od stopinje do stopinje. Oni kraji n. pr., ki pred 50 leti niso uveli plina, prestopajo velike lagje in hitreje od petrolijske razsvetljave k električni, nego pa ona mesta, ki so izdala velikanskih svot za obsežne naprave za plin in bi morala izdati novih svot za električno razsvetljavo. Japonska je direktno prešla od fevdalnega k kapitalističko-industrijalnemu sistem, in tam se je razvil kapitalizem veliko popolneje nego v Italiji, kjer je fevdalstvo pokopano že pet stoletij.

Isto tako je v ruskem narodu. Istri je komaj stopil iz patrijarhalističkega življenja in kar hkrat se nahaja notri v kompleksu socijalnih naprav, ki so ga seznanile z večino onih vprašanj, ki tiče druge evropske narode. To nepripravljeno stanje, o katerem bi morali misliti, da je neugodno, je ravno narobe, Rusiji v veliko korist; kajti isto donaša v gospodarsko-kapitalističko gibanje nekoliko tiste delavne eneržije in tiste osebnosti, ki je lastna delavcu patrijarhaliske dobe. Glavni značaj onih jednostavnih in primitivnih družeb sestoji glavno v tem, da imajo skoro vsi členi neki direktni delež na skupnem delu in da so udeleženi na tem po osebnem trudu duha in volje. Drugače je v civilizovanih narodih, kjer se družba polagoma ločuje v razrede in hierarhije, kjer manjšina monopolizuje tako rekoč misli in voljo vseh in je premikajoča volja vsej družbi. To ločevanje delovanja se vekša bolj in bolj, dokler se ne spridi gospodovalni razred vsled pretiranega izrabljanja poveljstva, a podrejeni razred postaja vedno udaneji in ga je vedno lagje voditi, tako, da slednji zgubi vsako lastno iniciativno.

(Zvršetek pride.)

Političke vesti.

V TRSTU, dne 12. januarija 1897.

Za združenje. Odličen slovenski rodoljub nam piše: „Edinost“ se je dosedaj odlikovala svojim nastopanjem za združenje slovenskih in hrvaških državnikov poslanec v jeden klub. Oprostite, da Vas opozarjam na shod zaupnih mož katoličke narodne stranke, ki bode dne 28. t. m. v Ljubljani. Na tem shodu se ima odločiti, ali se sklene za osnivanje kluba neizogibno potrebeni kompromis ali ne.

Zato je treba, da slovenske, posebno pokrajinško časopisje ne preneha pisati za kompromis.

V prepirne točke se seveda ne morem spuščati, tudi jih ni treba povdarjati. A povdarjati je treba veliko potrebo združenja za sedaj in najprej v državnem zbornu, čemur utegne slediti tudi združenje v deželi. Kažite na „celjski slučaj“, kam dovaja razumevanje in pomanjkanje organizacije, in povdarjate tudi to, da je vse na tem ležeče, da je klub skupaj tako ob začetku zborovanju, ker sicer, tudi če se pozneje osnuje, ko se poleže strasti volilnega boja, nima pomena in zgubi večino svojega vpliva.

Vem, da Vam vsega tega ni treba praviti, in da ste sami dovolj pozorni, vendar sem čutil potrebo, Vas opozoriti, da dne 28. januarija katoličko-narodni zaupni možje razsodijo in odločijo, ali imajo biti mirne in složne volitve, ali viharne.

(Za danes priobčujemo le ta rodoljubni oponim, jutri pridodenemo pa še katero svojo. Novega seveda ne bomo mogli povedati ničesar, saj smo že povedali, kako mislimo o nujni potrebi združenja, tako nujni, kakor so usodne posledice naši nesrečni nezlogi.

Državni zbor. Zbornica poslancev je torej posebno hitrostjo rešila proračun ministerstva trgovine. Pridodati bi bilo še, da se je poslanec Koblar potezal za ustanovitev poštih uradov v grofiji Goriško-Gradiščanski. — Potem je zapričela razprava o proračunu ministerstva železnic. Poslanec Stalitz se je potezal zoper za gradnjo predelske železnice. Dejal je, da prebivalstvo Trsta goji velike nade do ministerstva Badenijevega in grof Baden da si je pridobil splošne simpatije se svojim obiskom v Trstu. Govornik je povdarjal, da Trst nazaduje, dočim se Reka povzdigne; izrekel je nado, da vlada predloži zbornici predloga za gradnjo železnice čez Ture.

Ne treba praviti in povdarjati, da je izvajanja Stalitzeva o simpatijah „vsega“ Trsta do Badenijeve vlade umevali — cum grano salis. Saj vemo, da je mnogo src v Trstu, ki se svojimi simpatijami ne gravitajo na Dunaj. Kar je, to je!

Baldisserra se vrača v Italijo? Iz Masave poročajo v Rim, da se je general Baldisserra, vrhovni poveljnik v Eritreji, vkrcal po noči na včerajšnji dan, da se vrne v Italijo, ne da bi bil prej koga obvestil o tem.

Položaj na Kreti. „Kölnische Zeitung“ poroča iz Kaneje, da so bili pred par dnevi izgredi v bližini mesta in da so izgredniki razdejali jedno vas. Bržkone so bili Turki napadalci.

O ženitvi srbskega kralja Aleksandra piše „Orientalische Correspondenz“: Iz verodostojnega vira javljajo iz Belegagrada, da je res, kar se govori o morebitni poroki kralja Aleksandra z nadvojvodinjo Marijo, najstarejšo hčerjo nadvojvode Friderika, ki običajno biva v Požunu. Dodati pa je, da je to veste smatrati kakor prerano v pozitivni obliki, v kakoršni je bila objavljena.

Različne vesti.

Osebna vest. Policijski ravnatelj tržaški, vladni svetovalec Kr. Bussich, se je vrnil z Dunaja v Trst.

Imenovanje. Gospod Maks Klodič vitez Sabladoski, sin c. kr. šolskega nadzornika v Trstu, bil je imenovan c. in kr. nadomestnim poročnikom pri slavonskem pešpolku št. 78. Baron Sisković, naborni okraj Osek. — Častitamo!

V onemuh pešpolku sta služila dva Goričana, prej gospod Adolf Monari plem. Neufeld, ki ima sorodnike v Šenpasu, kakor polkovnik in g. Karol Čibej, kakor nadomestni poročnik, sedaj c. kr. notar v Komnu. Ta novice razveseli marsikaterega Goričana. —

Dr. Crnčić. Te dni je umrl v Rimu msgr. Crnčić. Crnčić je bil uzoren duhovnik, učenjak-zgodovinar in bilo ga je samo hrvatsko poštene od nog do glave. Zato je veste o njegovi smrti prevzročila vseobčo žalost v Hrvatski. Pogreba, ki se je vrnil dne 9. t. m., se je udeležilo — kakor citamo v „Obzoru“ — vse, kar je slovanskega v Rimu. Bratje raztreseni po raznih zavodih, raznih službah, sešli so se ob mrtvaškem odru onega, ki je bil vsem oče, prijatelj in — vse. Prisel je krščni Bošnjak, ljubezeni Slovenec, plahi hrvatski otočanin, Dalmatinec, Hrvat iz Banovine. Sprevoda so se udeležili tudi avstrijski poslanik pri sv. Stolici, ravnatelj zavoda „all' Anim“ mnogo

duhovnov, osebnih prijateljev in znancev pokojnikovih. Milo je bilo gledati ta skromni sprevod. Brez glasbe, brez venca, brez petja, pomikal se je skromni sprevod ob molitvah duhovnikov. Kakor je bil pokojnik skromen v življenju, tako skromno je bil pokopan na „Campo santo dei Tedeschi“. Sleheni udeležnik je vzdahnil nad grobom: Lahka ti zemlja, nautrudljivi delavec in hrvatski umnik.

Sežanski ženski podružnici družbe sv. Cirila in Metoda so darovali sledeči gg.: Častiti g. Ivan Schiffrer, kapelan v Tomaju, kakor odkupnino novoletnih voščil 2 kroni. Za kupljena stenska znamoča od glđ. Antonije Drufovke, daroval g. Fran Ambrožič 2 kroni (zakasnjeno). Na veselici sežanskih ognjegascev nabrali gdenci Ozbičeva in Smrdetova 10 krov 20 stot. Bog živi vrlje darovalce in darovalke!

Strast na grobeh. Človek, ki imaš še človeško srce v svojih prsih, in ki opazuješ to penenje našega javnega življenja v mestu tržaškem, to ljuto borbo med onimi, ki, da-si siti do grla, bi hoteli imeti še več, in med onimi, ki nimajo nujni potrebi zdrženja, da smejo še dihati ta tržaški vzduh in ki se po nagonu, lastnem slehernemu bitju v božjem stvarstvu, borči za svojo nujno ekstencijo; človek, ki vidiš ta neprestani triumf krvic nad pravico, košate objestnosti nad ono skromnostjo, ki si ne želi drugačega nego življenja, dostojnega božjega bitja; človek, ki gledaš, kako brezvestno se tu gazijo v blato vsi oziri, ki jih je dolžan človek do človeka, narod do naroda — človek, ki moraš gledati te odurne prizore, in ako imaš — kakor smo že rekli gori — le kaj človeškega srca v prsih svojih — moraš vsklikniti nehotě: O Bog, o Bog, kaj je vendar zaresil ta naš siromašni slovenski rod, da ga toli občutno kaznuješ v svoji previdnosti in pravičnosti?

Kadar-koli nam je beležiti nov naklep zlobe peklenske zoper našo narodnost, kadar-koli nam je beležiti nov udarec, nadahnjen od divje strasti in naperjen zoper nas in našo kri, kadar-koli je loputnil v nas nov strupen val narodne srditosti: vsikdar mislimo in računamo, da je delo divjih nagonov in instinktov doseglo svoj vrhunc, svojo kulminacijo: vsikdar računamo, da dalje ni mogoče, da se slednji vendar bliža konec naši bedi, da zdaj pa zdaj zagoni orjaški „Quos ego!“ onim, ki besně v svoji strasti.

Mi siromaki! Nam se pač dozdeva, da stvari ne morejo dalje v tej sméri, po tej poti, ki vodi daleč daleč proč od človeškega čntstvovanja. In vendar smo se motili vsikdar do sedaj in vendar gredo in se razvijajo stvari dalje po tej usodni poti... Kam? Kakov bode zvršetek vsemu temu? Kdo ve to?

Divja strast je zastrupila vse naše javno življenje; kamor se ozreš, kjer se pomudiš, kjer ti je prilika poslušati pojave zistematično in na infernalen način nahujskane javnosti, kjer ko li moreš poslušati izjav o naših narodnostih odnošajih, nikjer ne vidiš drugačega, nego srd in strast — srd in strast zoper naš slovenski živelj,

V noben javni lokal ne moreš, v mnogokateri urad ne smetiš, ako nočeš, da ti lice zazari srda in srama, ako nočeš, da čuješ sramoto in ponizevanje lastnega rodu!

Ali stvari se razvijajo dalje in dalje — po usodni poti. Strupenim vzduhom — zastrupljenim namenoma in proračuneno — bi hoteli napolnit tudi hrame božje — — —. Ali dalje, dalje, mera še ni polna, krvica se še ni popela na svojo kulminacijsko točko, strastim so še preozke moje, one hočejo imeti širšega okvirja, širšega delokroga.

Strasti se ne zadovoljujejo več se svojim gospodstvom v vrišču in trušču življenja, niti s tem jim ne bi bilo zadoščeno, ako bi mogle spustiti črna krila nad one hrame, kjer živa bitja molijo svojega Boga. Ne, ne, one hočejo raztegniti svoje kraljestvo tja čez prag — grobišč, kjer mrtvi spe svoje nevzdramo spanje in kamor vodita korake živih le ljubezen in pijeteta do spomina onih, ki so nekdaj bili! Tja, preko onih tihih zidov, onih tihih kamenov in onih tihih gomil, kjer kraljuje veličastvo smrti in veje duh zopetnega ustajanja in večnosti, poseza dandanes strast!

To je profanacija! Narodna strast na grobeh — to je žalosten pojav! In vendar smo dospeli do te usodne točke. Trpka čutila nam pretresajo dušo, ko po svoji delžnosti konstatujemo to dejstvo.

Strast na grobeh, to je najnovejša postajanka v naših borbah. Bilo je tudi že v prejšnjih časih posamičnih slučajev, tudi Viktorju Dolencu in Dragotinu Martelancu nismo smeli proslaviti spomina, nismo smeli zasaditi cvetke hvaležnosti na njiju groba. Ali! Ako bi že hoteli priznati kako opravičevanje tega postopanja, rekli bi: to sti bili prononcirani osebi, to sta bila „panslavista“, to sta bila poznana agitatorja — — — napis na njiju grobu se ni dovolil, ne radi napisa samega, ne radi njiju rojstva, ampak radi čutstev, ki jih vzbuja njiju nekdanje delovanje kakor bivših nositeljev narodnega in političkega programa.

Seveda tudi tega opravičenja ne bi mogli pripoznati veljavnim, ali čin prepovedi zadobil bi nekako blažje obliko.

Toda sedaj vidimo, da ti posamični slučaji so bili le pripravljeni koraki za splošni sistem. Zabranjevanje slov. napisov ni naperjeno samo proti posamičnim osebam, ampak je naperjeno proti vsemu rodu, ki biva na tej zemlji že stoletja kakor prvo bitno prebivalstvo. Sedaj ne moremo več govoriti le o občutljivosti ozirom na to ali ono „prononciran“ osebo, ampak po poročilih, ki nam prihaja, moramo soditi, da je narodna strast zadobila najodurnejo obliko, preselivši se — na grobove.

Sedaj se načelno odklanajo na pokopališču tržaški slovenski napisi in zadnje dui se dogajajo zaporedoma slučaji, da morajo zopet odvajati s pokopališča tja dovedene nove spomenike slovenskim napisom. In ka o žaljivo! „Ščavi“ nimajo prostora na pokopališču! Napis bodi makar ameriški ali turški, samo slovenski ne sme biti; slovenski ne, dasi je to jezik velikega dela starih prebivalcev te občine, ki imajo neoporečno pravo do one svete zemlje, kjer jim bode leči k večnemu počitku!

In ta jezik je raznimi razsodbami deželne vlade, ministerstev in upravnega sodišča proglašen **deželnim jezikom**. In ako bi tudi ne bil! Onkraj groba ni političkih bojev in ni razlike med narodnostmi, tam so združeni vsi v večnosti. Tam je mir... kdor ima srca, kdor ima kaj čutstva, kdor ima kaj vere, kdor ima kaj pjetete, ta ne bode motil tega svetega miru nad grobovi.

Pri nas moti ta mir — strast. Strast nad grobovi! Ali se smemo nadejati, da je sedaj zadoščeno strasti, da je beda naših odnošajev dosegla svoj vrhunc? Ali je možno še dalje? Bog sam vedi to!

Poroča se tam tudi, da so vsi kamenoseki zadobili strogo prepoved, da z nobeno ceno ne smejo klesati slovenskih napisov na nagrobne spomenike! Res ne vemo, kako bi označili tako nedopustno oviranje svobode v izvrševanju obrti; toda, to je stvar kamenosekov, ne naša. Nam je le dolžnost, da pozovemo naše ljudi, da naj se nikar ne dajo begati, da naj trdno stope na strani svojega neoporečnega prava in naj nam hitro naznajo vsaki slučaj také prepovedi. Nadaljnje preskrbimo že mi.

Saj živime v pravni in moderni državi! Ne, strast ne sme triumfovati nad zakoni in človeškim čutstvovanjem, najmanje pa strast na grobe!

Knjižico „spomin slovesnega kronanja žalostne M. tero Božje“, katero sem bil jaz, naprošen po preč. g. kan. Battignoni-ju, poslovenil, ter jo založil in izdal Al. Štolfa tiskom tiskarne Tomasich v Trstu, doposal mi je teh danij prijatelj iz Trsta. Ker se v tej knjižici na str. 6. proti moji volji polivalno omenja moja malenkost, štejem si v dolžnost odkloniti to brezpotrebno in nezasluženo pohvalo, ker da se priredi prevod take male knjižice, pač ni bilo treba, da je prelagatelj „veleučen“, kar tudi jaz v resnici nisem. Obžalujem pa, da se prevod te sicer lepe in primerne knjižice ni dal napraviti že pred slovesnostjo, ker bi jo bilo tačas verno ljudstvo tim večjim zanimanjem čitalo, in dalje, da se nahaja v taki knjižici (53 str.) razmerno veliko število tiskovnih pogreškov. V prestavku, katerega nisem prelagal jaz, je najti celo slovničnih napak, čemur bi se pač lahko izognilo. S temi opazkami pa nikakor nočem krititi knjižici njene vrednosti ter jo priporočam vernim Slovencem, da jo radi čitajo.

Ivan Slavec.

Slovenska čitalnica javlja p. n. svojim članom, da v četrtek odpade plesna vaja vsled pesa, ki bode v soboto.

Odbor „Slovenskega pevskega društva“ v Trstu se je nastopno konstituiral: Predsednik: Polič Fran, podpredsednik: Lomcner Ljuboslav, tajnik: Kecmar Ivan, blagajnik: Kocijan Anton, arhivar: Pavlović Rajko, nadzornik vaj: Čaharija Josip.

Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico vabi na shod v Lonjer za nedeljo 17. t. m. v prostorje g. Čoka „pri županu“ št. 61. — Ker je družba dobila podporo od ministerstva, je ta shod posebno velikega važnosti, da pokažete okoličanski kmetovalci, da ste bili podpore potrebnii in tudi vredni. Začetek po blagoslovu ob 4. uri pop. Na svidenje v Lonjeru!

ODBOR.

Prva veselica društva „Kolo“. Z ozirom na skrajno neugodno vreme smemo reči, da je udeležba na tej veselici daleč nadkritila vsa naša pričakovanja. Vsi sedeži so bili razprodani. Mi beležimo posebnim zadovoljstvom to dejstvo, ker nam priča, da nas je umele občinstvo, da treba vspodbujanje takemu mlademu društvu. In to društvo je tako potrebno, kajti skuplja v sebi take življe, ki so se nam zgubljali do sedaj. A ne le potrebno, ampak tudi vredno je to društvo vse podpore — o tem nas je prepričalo se svojim prvem nastopom. Njega zbor šteje nad 50 pevcev in pevk, ki so bili burno pozdravljeni že ob nastopu. Seveda so to po ogromni večini še le začetniki v petju, ki niti ne poznajo not. Tem častneje je za društvo in za njega pevovodjo, gospoda Hrabr. Ražema, da so se pevske točke proizvajale gladko in v popolno zadovoljnost občinstva. Mešani zbori so se peli posebno pohvalno, posebno pa je po gosp. Hr. Ražmu harmonizovana narodna pesem „Prisluženo plačilo“ ugajala tako, da je bilo občinstvo presenečeno zvok tacega pohvalnega proizvajanja od strani začetnikov. Gospod pevovodja je v tej pesmi posnemal šolo Slavjanskega. — Le mešani zbor „Rožici“, spremajan po orkestru, se je nekoliko ponesrečil, ker ni bilo pravega soglasja med pevci in orkestrom, to pa menda vsled tega, ker je bila jedna sama skupna vaja. Nasprotno pa je orkester v vseh družih točkah sviral povsem zadovoljivo, sosebno pa veliki potpourri „Hrvatski dom“.

Pevski in glasbeni del programa izvel se je torej povsem častno, a tudi burka „Dva gospoda in jeden sluga“ je dosegla v polni meri svoj namen: občinstvo se je smejal od srca. V prvi vrsti nam je pohvaliti g. Ražma, gospodičini Arko in Drenikovo; potem gg. Martelanca in Pertota. Finale igri se je pel spremljavanjem orkestra in se je moral ponoviti.

Po „besedi“ je bil živahen ples. Čestitajoči društvu na tem prvem lepem vspehu pozivljamo je, da nadaljuje svoje delo z vso vtrajnostjo in da tako doseže res, kar želimo od srca: da bode res vreden člen naše narodne organizacije.

Italijanska agitacija Iz Pomjasa nam pišejo: Kakor znano, razpisal je župan občine pomjanske na podlagi § 18. obč. vol. reda za Istro in posebno iz ozirov na javni mir in red, občinske volitve v Babičeh, četrte ure izven sedeža občine Pomjan. Nasprotna italijanska stranka je uložila pri glavarstvu v Kopru utok, kateremu je isto ugodilo in ukazalo županu, da mora volitve razpisati v občinsko hišo v Pomjanu. Na to seveda kanibalsko veselje v italijanskem taboru. In kak sad je imelo to izvanredno veselje? Neverjetno, ali resnično! V noči od 5. do 6. t. m. kričali so v vasi Šmarje razgrajalci, pripadajoči ital. stranki: evviva Italia! porco podestà, porchi croati! Najhujše so kričali pred stanovanjem občespoštovanega župnika. — Mi ne jemljemo dosti v ozir zadnja dva klica, ker to je sad lepe „avite culture“, pač pa ne smemo pozabiti klica: „evviva Italia!“ — Torej v slovenški vasi, med priprostim ljudstvom že taki klic! Kaj pa je dalo povod temu izdajskemu kričanju? Mi pravimo in tudi vemo, da ugodna rešitev imenovanega utoka. Kajti, kadar hitro je rešen jeden utok, tedaj smo že menda v blaženi, sestradi Italiji, ali kaj! — In to tudi lahko trdimo. Ravno zadnje dni so raznašali agitatorji italijanske stranke volilne listice po zapadnem delu županije. Značilno je torej, da so se slišali ravno tedaj izdajalski klici. Seveda, italijanska stranka si je svesta zmage pri volitvah. Ne vemo! Vsape naj pokaže. — Seveda, vsa ta zadeva pride pred pristojno oblastnijo, ker priče, ki so vse te videle in čule, store svojo dolžnost.

Se nekaj, kar je tudi najbrže v zvezi s tem kričanjem. V isti županiji Šmarje nahaja se mož, ki je baje pred nedavnim časom govoril nekemu drugemu sledče: „Jaz nikdar ne pojdem z croati, ker tako pride pod Italijo, tam ne bude treba več plačevati davkov!“ Kadar zvemo vso stvar natanko, naznamo moža s pravim polnim imenom. Za danes rečemo le toliko, da je ta mož v listi italijanske stranke. Torej taki mož naj bi sedel v prihodnjem občinskem odboru v Pomjanu! Od kod, smemo vprašati, je pa ta mož vzel te besede, če jih je res izrekel; kdo mu je to povedal? In taki ljudje naj še uživajo kake predpravice!

„Evviva Italia“ čuli smo dosedaj le po istrskih gnezdih, in še to se je godilo bolj skrivaj, a zadnje čase se čujejo jednak klic med priprostim ljudstvom!

Sicer pa nismo mi odgovorni za to. Mi le opominjam na eventuelne posledice, ako se temu ne storí konec. Videli pa bodo, kak mir bude povodom občinskih volitev v Pomjanu, ako se že sedaj počenja tako. Kdor si želi tak mir in red, naj ga bude imel; a zagotavljamo, da pride v javnost sleherni, tudi najmanji protizakoniti dogodek. Naj svet izve, da na Primorskem res (?) ne cvete irredenta!

Za bedne rodbine ponesrečenih Križanov poslali so nam nadalje:

Gosp. Krečič Marija	20 st.
• Krečič Ana	10 *
• Žnidarčič Anton	20 *
• Martelanc Križe	10 *
• Žnidarčič Ivan	1 Kr. —
• Mašič Lucija	20 *
• Skrinjar Terezija	10 *
• Pipan Frančiska	10 "
• Pipan Marija	10 "
• Semec Katarina	10 "
• Fratnik Uršula	15 "
• Ferluga Stefan	10 *
• Bole Franciška	20 *
• Rebek Ivan	1 Kr. 10 *
• Skabar Franc	20 *
• Rebek Frančiška	20 *
• Balca Jožefa	1 Kr. —
• Lapel Katarina	20 *
• Sferza Katarina	10 "
• Lapel Terezija	15 *
• Petelin Janez Marija	1 Kr. 20 *
• Poljšak Andrej	20 *
• Pertot Jernej	20 "
• Lapel Simon	30 *
• Čok Jurij	30 "
• Vodopivec Luka	20 "
• Brecel Janez Marija	1 Kr. —
• Ferluga Janez Marija	4 Kr. —
• Vodopivec Jakob	10 "
• Skabar Matija	10 "
• Skabar Anton	20 *
• Gustincič Anton	10 *
• Gustincič Jožef	20 "
• Regent Andrej	10 *
• Urbančič Jožef	20 *
• Vitez Jožef	20 "
Skupaj	14 Kr. 20 st.

K temu prejšnja izkazana svota 645 Kr. 51 st.

Skupaj . . . . . 659 Kr. 71 st.

Nadaljnje darove sprejema drage volje naše upravnštvo (Via Molin piccolo št. 3).

Propadanje izvažanja vina iz Istre. Iz ravnočesar obelodanjenih statističkih podatkov je razvidno, da se je tekom leta 1896 iz poreškega pristanišča izvozilo 58.674 96 hlt. vina (41.129-28 v Trst, 11.638-81 v Pulj in 5.906-87 na Reko). Te številke dajo mnogo mislit, ako pomislimo, da se je tekom 1. 1894. izvozilo iz istega pristanišča 77.901-03 hlt. a 1. 1895. celo 80.830-58 hlt. To je znamenje silnega propadanja, kajti lani izvozilo se je celih 22.155-62 hlt. manj, nego predlanjskim! Izmed poslednjih let je samo leto 1893., ki je bilo še nekoliko slabše, nego lansko in to je bilo leto 1892., v katerem se je izvozilo 56.102-14 hlt. A baš ti dve leti ostavili sti žalosten spomin zaradi ogromne škode, ki jo je bila napravila peronospera po vinogradih istrskih.

Prodaja vina v Dalmaciji. Iz Splita javljajo: Prve tedne po trgovci smo se bali za usodo našemu vinu. Kupcev ni bilo, a vino zelo po seni, po 10 gld. hektoliter. Dandanes stvar stoji, hva-

